

Лук'яненко О.В. Використання принципів староруського світогляду у творчій ініціативі учителя XXI століття // Розвиток наукової творчості майбутніх вчителів природничих дисциплін. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції /За редакцією М.В. Гриньової. – Полтава: Астроя, 2007. – С. 88-91

Лук'яненко Олександр Вікторович,
студент III курсу історичного факультету ПДПУ імені В.Г. Короленка,
м. Полтава

ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ СТАРОРУСЬКОГО СВІТОГЛЯДУ У ТВОРЧІЙ ІНІЦІАТИВІ УЧИТЕЛЯ XXI СТОЛІТТЯ

Українська система освіти крокує у напрямі все глибшої гуманізації та орієнтації на побудову особистісно-соціальних відносин у школі. За умов зміни орієнтирів навчально-виховного процесу потребують коригування й аксіологічні установки учителів, які працюватимуть в оновленій школі. Не секрет, що уламки тоталітарної радянської суспільної машини продовжують доживати часу і в залишках авторитарної педагогіки, що дуже часто прикривається зовнішніми проявами гуманізації та демократизації, учитель, вирощений на зразках колишньої суб'єкт-об'єктної педагогіки починає гратися у демократію разом з дітьми, гублячи за формою саму дитину, не розкриваючи глибинних можливостей живої людини, з якою має працювати. За умов перехідного періоду у педагогіці варто звернутися до використання досвіду обрядової системи виховання стародавньої (ведичної) Русі. Залучення позитивного педагогічного досвіду ведичної культури у процесі професійно-педагогічної підготовки вчителів відкриє перед ними горизонти творчості, вивільнивши колосальний енергетичний потенціал особистості. На нашу думку, будь-яку перебудову суспільних інституцій, підходів та методів варто розпочинати з перегляду аксіологічної орієнтації людини, колективу чи суспільства. Лише за умови вдалого переходу особистості до нових ідеалів на психічно-духовному рівні можлива розмова про перспективність реформ у тій чи іншій галузі. Тому, торкаючись питання ініціативності та креативності майбутніх учителів, слід зупинитися на проблемах реорганізації усталених підходів до проблеми творчості молодого спеціаліста.

Для початку необхідно визначити місце категорії «творчість» у системі світогляду стародавнього русича. Акт творчості (у його загальному розумінні) постає як властива лише людині форма її взаємодії з Космосом. Людина розглядається як носій творчої енергії з огляду на те, що вона постає нащадком Бога, а не простим продуктом творчості Вищої Істоти: «І почала забувати людина, що немає і не може бути рабів у Бога. Але чоловік – син Бога, і син улюблений» [2, с. 74]. З огляду на подібне визначення місця людини у світі формується й відповідний підхід до розуміння її творчості. Усвідомлюючи себе продовженням Батька, носієм образу і подоби Бога, людина асоціювала себе з безпосереднім творцем світу, що накладало

відповідний обов'язок на неї за все, що коїлось у навколишньому середовищі за її участі. Особистість володіє словом і думкою – продуктами діяльності мозку. Через них людина закладає базис майбутньої творчості, спочатку формулюючи основоположні вихідні принципи своєї діяльності. Але слово і думка розглядаються ведичністю також як головні інструменти, притаманні Великому Творцеві. Із думки починаються витoki такої категорії як «мрія», що розглядається як спрямована думка, оформлена й деталізована творцем: «Шукай мрію свою і вір, все буде дароване тоді уповні, якщо достойною буде втілення в тобі народжена мрія...» [1, с.47]. Окрім понять «думка», «слово» та «мрія» від процесу творчості невіддільне така категорія як «натхнення», що у стародавньому руському світосприйнятті є неодмінною складовою повноцінного творчого процесу і розглядається як самостійна енергетична сутність. Саме тому творчість у цілому (і педагогічна зокрема) можна характеризувати як явище психо-космічне (термін наш – О.Л.), що виникло на перетині взаємодії мисленнєво-почуттєвого світу людини з енергетичними потоками Космосу.

Творчість неодмінно пов'язана з поняттям волі творця, багато в чому незалежного від зовнішніх чинників. Зауважимо, що поняття «воля» і «свобода» у розумінні ведичної культури не є уповні тотожними. Термін «воля» використовується і на позначення необмеженості простору (широке (вільне) поле, козацька вольниця), і на охарактеризування імперативної сили («Нехай буде воля моя!»), і на позначення внутрішньої сили людини, що проявляється у повно і та незалежності її дій («Ти вільний чинити, як серцю хочеться»). Натомість «свобода» відповідає позначенню великого простору, не зачіпаючи людської сутності. через це у питанні творчості учителя варто керуватися руським критерієм оцінки позитивної, ефективної творчості: креатив може бути лише тоді, коли у людини є ВОЛЯ творити згідно власної ВОЛІ

Доволі часто молодим педагогам доводиться призупиняти свою натхненну діяльність після звинувачення з боку «старшого покоління» у надмірному романтизмові та мрійливості. Поступово педагогічна мрія поступається педагогічній прозі життя. І весь процес залучення творчого потенціалу молодого спеціаліста зупиняється біля штучної межі «можливо-неможливо», «варто-не варто», створеної тими, хто свого часу побоявся її перетнути. Натомість слід пригадати слова М.П. Щетиніна, який говорив, що «молодість часто підкорює вершини тільки тому, що вона не встигла повірити, що ці вершини недосяжні» [5, с.75]. Подібний підхід існував у часи домінування обрядової педагогіки на теренах нинішньої України. Розуміння того, що «у всьому Всесвіті лише Богу і дитині Бога – людині – творіння притаманні» [3, с.13], усувало такі характеристики педагогічної творчості як «можливість» чи «неможливість». Неможливим вважалося те, що не було продумане достатньо і не виконувалося з належною вірою у його втілення у життя (варто провести паралель з новозавітним «по вірі вашій воздасться вам»). Згідно ведичних уявлень, людина, яка по родовій лінії поєднується безпосередньо із Творцем світу, акумулюючи подібний же потенціал у самій

собі, здатна на будь-що. Такою богоподібністю фактично ліквідується межа людським можливостям (а це означає творчості, бо безпосередньою діяльністю Творця є творчість).

Такий підхід вимагає акумулювання достатньої кількості кредиту довіри до вчителя, який формує свою діяльність, не маючи зовнішніх обмежень, користуючись лише власними та загальносвітовими морально-етичними нормами. Користуючись саме поняттям віри людини у власні сили та довіри вчителю-творцеві з боку соціальних груп (родин, шкільних колективів тощо), звернемося до проблеми розвитку ініціативи майбутнього вчителя.

Не секрет, що нове завжди сприймається з великою долею скепсису, викликаючи логічну протидію з боку прибічників консервативної ідеології. Натомість необхідність свіжого погляду молодого вчителя декларується щоразу активніше. Сучасній системі підготовки освітянських кадрів варто вдатися до усунення штучно сформованого бар'єру із стереотипних уявлень типу «мрійники не уживаються у реальному світі» чи «здоровий глузд досвідченого освітянина має перевагу над романтичними настроями молодого спеціаліста». Лише повернувшись до розуміння позавікової сутності людини (не тільки дитини, а й учителя), усвідомлення її як вмістилища безмежної кількості родових знань, вікової практики поколінь та невичерпного джерела можливостей можна надати поштовх для розбудови нової системи освіти.

Обрядова педагогіка подає власне розуміння учителя у навчально-виховному процесі. Його мета полягає не стільки у передачі знання, скільки у виявленні та спрямуванні енергетичного потенціалу людини (не лише учня-дитини, бо питання учнівства – це питання всього життя особистості, що усуває віковий підхід до освітнього процесу). Як сонце, зігріваючи квітку, надаючи їй можливість відчувати своє тепло, лише активізує уже закладені Природою в неї сили, так і вчитель, надаючи змогу учневі повірити у власні сили, зігріваючи його чистотою власного духовного світла, пробуджує поколіннями й віками полишений у ньому потенціал.

Зауважимо, що для закладання підвалин такого підходу до розбудови навчально-виховних відносин потрібне відповідне піднесене, сакральне ставлення й до особистості вчителя, що допомагає уникнути звинувачення в абсолютизованому педоцентризмові. З погляду позавіковості людини, молодий спеціаліст є носієм рівноцінного кожному свідомому представнику людського роду родового знання (ДНК), не зважаючи на учені ступені чи почесні звання. Відмінність полягає лише у повноті збагачення власним життєвим досвідом людини (РНК). А тому кожен учитель моральне право на довіру у виборі підходів організації процесів взаємодії з учнями. Саме базуючись на притаманній творчості волі і вибудовували свою діяльність більшість педагогів-новаторів, досягнувши очевидних результатів.

У зв'язку з вищевикладеним, на нашу думку, при підготовці молодого, ініціативного й творчого спеціаліста варто розробити відповідний спецкурс, спрямований на розвиток уміння творити повноцінні, деталізовані педагогічні проекти («мрії»). Тільки за умови надання волі та збереження

довіри до запланованого («вимріяного»), ми переступимо через бар'єр, що відділяє методичну теорію від життєвої практики, бажання працювати від неможливості розкриватися, орієнтовні уміння від прихованих можливостей... З рештою, воля до мрії відкриває перспективу, надає потрібну висоту людині, підштовхує для загартування власних сил на шляху її втілення. Погодимось з педагогами-новаторами, що «передбачати майбутнє, мріяти про нього, діяти відповідно мрії – ось незамінне паливо і виховання, і самовиховання. Педагог може досягнути найвищого виховного ефекту, коли разом з учнем мріє та наближається до мрії» [4, с.121]. Питання людської творчості, її волі, довіри до творця потребують глибшого вивчення. Рівно як і питання, що одночасно постають із піднятими у цій статті, як то рівень знання і прагнення молодого спеціаліста до творчості навіть за умов надання йому повної свободи дій чи готовність дитини до побудови подібних відносин. Безперечно, все це потребує окремого висвітлення, але в основі вирішення окреслених завдань знаходиться не стільки методика, скільки ціннісна орієнтація та морально-духовні установки особистості.

Література

1. Мегре В.Н. Новая цивилизация. Кн.8.Ч1. – СПб: «Изд-во «ДИЛЯ», 2005. – 224 с.
2. Мегре В.Н. Новая цивилизация. Кн.8.Ч2. Обряды любви. – СПб: «Изд-во «ДИЛЯ», 2006. – 224 с.
3. Мегре В.Н. Сотворение. Кн.4. – Р-н-Дону: «Изд-во Профф-Пресс», 1999. – 400 с.
4. Щетинин М.П. Объять необъятное: Записки педагога – М.: Педагогика, 1986. – 176 с.
5. Щетинин М.П. С чего начинается учитель? // Календарь для родителей. 1990 / Сост. М.В.Ревенко. – М.: Педагогика, 1989. – С.74–75.